

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA AMALIYOTDA QO‘LLASHNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

¹Zunnunov Lazixon Olimxon o‘g‘li., ²Karimov Akrom Abbosovich

¹Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Moliyaviy hisob va hisobot kafedrasida tayanch doktoranti., ²Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Moliyaviy hisob va hisobot kafedrasida iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Annotatsiya. Ushbu tesizda MHXSning iqtisodiy tizimdagi roli, MHXSda shaffoflikni oshirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, Iqtisodiy integratsiya va MHXS: chet el savdosi va investitsiyalarni osonlashtirish, MHXS va moliyaviy bozorlarning rivojlanishi, MHXS va milliy hisob standartlari o‘rtasidagi farqlar to‘g‘risida so‘z yuritilgan.

Kalit so‘zlar: MHXS, iqtisodiyot, global bozor, korxonalar, moliyaviy shaffoflik, investorlar, xalqaro moliyaviy institutlar, hisobot, integratsiya, aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug‘urta tashkilotlari, yirik soliq to‘lovchilar, bozor ishtirokchilari.

Bugungi kunga kelib dunyo iqtisodiyoti jadal rivojlanib, global bozorlar tobora bir-biriga chambarchas bog‘lanib bormoqda. Bunday sharoitda mamlakatlar uchun moliyaviy shaffoflik, ishonchlik va solishtiruvchanlik tamoyillariga asoslangan hisobot tizimini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, O‘zbekiston kabi ochiq iqtisodiyot sari intilayotgan davlatlar uchun Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ni qo‘llash zaruratga aylanmoqda.

MHXS nafaqat kompaniyalarning moliyaviy ahvolini aniq aks ettirishga xizmat qiladi, balki xorijiy investorlar, xalqaro moliyaviy institutlar va hamkor tashkilotlar uchun ishonchli axborot manbai hisoblanadi. Ushbu standartlar zamonaviy iqtisodiy tizimda korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish va global bozorlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish imkoniyatini yaratadi.

O‘zbekistonda 2021-yildan boshlab ko‘plab yirik kompaniyalar va tashkilotlar uchun MHXS talablari joriy qilindi. Shu bilan birga, mamlakatda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga moslashish jarayoni davom etmoqda.

Moliya vazirligi va boshqa tegishli tashkilotlar MHXSni qabul qilish va o‘zgartirishni rivojlantirishga katta e‘tibor bermoqda. Xalqaro standartlarga muvofiq

hisobotlar, kompaniyalar uchun iqtisodiy faoliyatni oshirish, moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va investorlar uchun ishonchli ma'lumotlar taqdim etish maqsadida muhim ahamiyatga ega.

Hozirgi kunda xalqaro standartlarga to'liq moslashish, asosan, katta korxonalar uchun talab etilmoqda. Shu bilan birga, O'zbekistonda moliya sohasini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlar asosida tizimlarni rivojlantirish uchun qo'shimcha choralar va tadbirlar ko'rilmogda. Bu jarayon uzoq muddatli evolyutsiya talab qiladi, ammo davlatning iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim qadamdir.

2020-yil 24-fevralda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4611-sonli "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori, bu jarayonning huquqiy asosini tashkil etadi. Mazkur qaror bilan 2021-yildan boshlab aksiyadorlik jamiyatlari, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan yuridik shaxslar buxgalteriya hisobi yuritilishini MHXS asosida tashkil etishi belgilangan.

O'zbekistonda qonuniy bazaning evolyutsiyasi:

- MHXSni qo'llash bo'yicha birinchi qadamlar (Korporativ boshqaruv kodeksi qabul qilindi);
- Banklar va yirik korxonalar uchun majburiy hisobot standartlari joriy etildi;
- IFRS 9 ("Moliyaviy instrumentlar") va IFRS 16 ("Ijara shartnomalari") qo'llanila boshlandi.

Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqqan holda quyidagi jadvalni keltirishimiz mumkin.

1-jadval

O'zbekistonda MHXSni qabul qilish bosqichlari[2]

Yil	Qabul qilingan standartlar	Qo'llanilish doirasi
2018	IFRS 1, IFRS 2	Banklar va yirik korxonalar
2021	IFRS 9, IFRS 15	Barcha yirik korxonalar
2023	IFRS 16, IFRS 17	Davlat korxonalari va qo'shimcha tarmoqlar

MHXSning joriy etilishi O'zbekistonning iqtisodiy tizimida bir qator ijobiy o'zgarishlarga olib keldi. Avvalo, bu investorlar uchun moliyaviy hisobotlarning taqqoslanishini ta'minladi. Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar,

kompaniyalarning moliyaviy holatini aniq va shaffof tarzda taqdim etadi, bu esa investorlarning ishonchini oshiradi.

Shuningdek, MHXSning joriy etilishi iqtisodiy integratsiyani kuchaytirdi. Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar, mamlakatning xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirdi, bu esa xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil bo'ldi.

MHXSning joriy etilishi moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirdi, bu esa xorijiy investorlar uchun mamlakat iqtisodiyotiga sarmoya kiritishni osonlashtirdi. Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar, kompaniyalarning moliyaviy holatini aniq va ishonchli tarzda taqdim etadi, bu esa investorlarning ishonchini oshiradi.

MHXSning joriy etilishi iqtisodiy integratsiyani kuchaytirdi. Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar, mamlakatning xalqaro moliya bozorlariga kirish imkoniyatlarini kengaytirdi, bu esa xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil bo'ldi.

MHXSning joriy etilishi moliyaviy bozorlarning rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Xalqaro standartlarga asoslangan hisobotlar, moliyaviy bozorlarning shaffofligini oshirdi, bu esa bozor ishtirokchilarining samarali qarorlar qabul qilishiga yordam berdi.

Xulosa

Umuman olganda, O'zbekistonda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish jarayoni mamlakatning iqtisodiy tizimida muhim o'zgarishlarga olib keldi. Bu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi, mamlakatning global iqtisodiyotga integratsiyasini chuqurlashtirish, investorlar uchun ishonchli va shaffof moliyaviy axborot taqdim etish imkonini yaratdi. Shu bilan birga, bu jarayonning samarali amalga oshirilishi uchun normativ-huquqiy bazaning mustahkamlanishi, malakali kadrlarning tayyorlanishi va xalqaro hamkorlikning rivojlanishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4611-sonli qarori (24.02.2020).
2. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi hisobotlari, 2023.
3. О.С.Штурмина Международные стандарты учета и финансовой отчетности Учебное пособие. Ульяновск : УЛГТУ, 2010.
4. Тетерлева.А.С. Международные стандарты финансовой отчетности : [учеб. пособие] / А.С.Тетерлева ; М-во образования и науки Рос.

Федерации, Урал. федер. ун-т. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2016. – 176 с. ISBN 978-5-7996-1837-7

5. “Adoption of the International Financial Reporting Standards (IFRS) on companies’ financing structure in emerging economies” Marco Auréliodos Santos, Luiz Paulo LopesFávero, Luiz FernandoDistadio, Finance Research Letters Volume 16, February 2016, Pages 179-189

6. <http://lex.uz/>

7. <https://regulation.gov.uz/>

8. <https://www.norma.uz/>